نووسەر و وەرگێڕو و زمانەوان: محەممەدساڵح پێندرۆیی-جگەرسۆز-

نـاوی (محەممەدسـاڵح ئەسمـەر فـەقێ یـەزدین پێنـدرۆیی مزووری)یـە، ناسـراوە بـە "محەمـەد صـاڵح پێنـدرۆیی"، نازنـاوی شیعری "جگەرسۆز"ە، سـاڵی ١٩٦٨ لـە گونـدی (پێنـدرۆ)، لـە بنـاری چیای بوتین لـە دەڤـەری مـزووری بـاڵای سـەر بـە ناحییـەی شـێروان مـەزن سـەر بـە قـەزای مێرگەسووری پارێزگـای هـەولێر لەدایکبووە.

لـە قوتابخانـەی پێنـدرۆ لـە گوندەکـەیان خراوەتـە بـەر خوێنـدن و دوای ڕاگوێزانیـان لـە لایـەن حکومـەتی بەعسـەوە و جێگیرکردنیـان لـە کۆمـەڵگای زۆرەملێـی بەحرکـە، لـە قوتابخانـەی بەحرکـەی هاوچـەرخ خوێنـدنی سەرەتایی تەواوکردووە.

پاش تەواوکردنی قۆناخی ناوەندی لە ناوەندی بەحرکە، ساڵی ١٩٨٣ لە خانەی مامۆستایان وەردەگیرێت لە شاری هەولێر، ساڵی ١٩٨٧ تەواوی دەکات و بڕوانامەی دیبلۆم بەدەست دێنێت.

دوای تـەواوکردنی خوێنـدن ڕوو دەکاتـە وڵاتـی ئێـران و بـۆ مـاوەی یـانزدە سـاڵ خـەریکی کـار و کاسـپی دەبێت و ساڵی ١٩٩٨ دەگەڕێنەوە کۆمەڵگەی بەحرکە لە شاری هەولێر.

ساڵی ٢٠٠٣ وەك مامۆستا لەسەر میلاکی وەزارەتی پـەروەردە دادەمـەزرێت و لـە قوتابخانـەی بەحرکـەی هاوچەرخی بنەڕەتی دەستبەکار دەبێت و ئێستا یاریدەدەرە لە قوتابخانەی ناوبراو.

بـە نووسـینی شـیعر دەسـتی پێکـردووە، یەکـەمین هەڵبەسـتی سـاڵی ١٩٨٧ لـە گۆڤـاری "بـەیان"دا بڵاوکراوەتـەوە، چـەندین نووسـین و بابـەتی پـەروەردەیی و هەمـەڕەنگی لـە ڕوپـەڕی بەشـێك لـە ڕۆژنامـە و گۆڤارەکاندا بڵاوکراوەتـەوە، بە تایبـەت: گۆڤارەکـانی: (سـروە، بـەیان، ئاسـۆیی پـەروەردەیی، پـەیڤ، هـەرێم، هـەنگی منـداڵان، تەندروسـتی، هـاواری ئـەنفال، زریمـۆك، پـەیامی ڕاسـتی، کـاروان، ڕامـان، خـۆری ئیسـلام، ئاوێنە، هەڵەبجە، ئاڕاستەی پەروەردەیی، کەپر،...)، ڕۆژنامەکانی: (هاوڵاتی، برایەتی–خـەبات–، کوردسـتان ڕاپۆرت، جەماوەر، پەرجان، یەکگرتوو، میدیا، ...).

بەشـداری چـەندین بەرنامـەی تەلـەفزیۆنی نـاوخۆیی کـردووە بـۆ تـاوتوێکردن و گفتوگـۆکردنی نووسـین و بەرهەمـەکانی، زیـاتر لـە ١٥ سوپاسـنامە و ڕێزلێنـانی وەرگرتـووە لـە لایـەن دەزگـا و فەرمانگـە حکـومی و ناحکومی و چەند کەسایەتییەکەوە.

- ئەندامی کارای لقی هەولێری سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستانە.
- ئەندامی فیدراسیۆنی ڕۆژنامەنووسانی نێودەوڵەتییە.
- ئەندامی لقی هەولێری یەکێتی نووسەرانی کوردە.

بەرهەمەکانی:

أ- نووسین و ئامادەکردنەکانی بە شێوەزاری سۆرانی:

1. **ڕەوشەنبیر کێیە؟**[1].
2. **مامۆستای باش و سەرکەوتوو کێیە؟**[2].
3. **ڕۆژنامەنووسی پرۆفیشناڵ و ئیتیکی ڕۆژنامەوانی**[3].
4. **بنەما و ئادابەکانی دانوستان**[4].
5. **نامیلکەی: خاڵخاڵۆك "هەڵبەستی منداڵان"**[5].
6. **١٤٠ کلیل بۆ سەرکەوتنی قوتابی لە قوتابخانەدا**[6].
7. **کارگێڕی قوتابخانە و بەڕێوبەری سەرکەوتوو**[7].
8. **فەرهەنگی ڕەسەن "کوردی ژووروو-کوردی ناوەڕاست"**[8].
9. **ڕۆڵی خێزان و قوتابخانە لە پەروەردە و فێرکردنی قوتابیدا**[9].
10. **قەیرانی کەم خوێندنەوە لە کوردستان**[10].
11. **ڕۆڵی خێزان و قوتابخانە لە ڕیشەکێشکردنی توندوتیژیدا**[11].
12. **پەروەردە و فێرکردنی منداڵ لە ئیسلامدا**[12].
13. **کێشە ئاکاری و دەروونییەکانی منداڵ**[13].

---

[1] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٤٤ لاپەڕە، هێڤی، مێرگەسوور/هەولێر/عێراق ٢٠١٠.

[2] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٢٠١٠. چاپی دووەم: ٢١٦ لاپەڕە، ڕۆژهەلاَت، هەولێر/عێراق ٢٠١٠.

[3] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٨٤ لاپەڕە، حاجی هاشم، هەولێر/عێراق ٢٠١٠.

[4] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٢٠١١، چاپی دووەم: ١٢٨ لاپەڕە، کۆمەڵگەی فەرهەنگی ئەحمەدی خانی، سۆران/عێراق ٢٠١٣.

[5] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٢٠ لاپەڕە، وەزارەتی ڕۆشنبیری، هەولێر/عێراق ٢٠١١.

[6] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٢٠١١. چاپی چوارەم: ١٦٩ لاپەڕە، حاجی قادری کۆیی، هەولێر/عێراق ٢٠٢٠.

[7] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٦٨ لاپەڕە، ڕۆژهەلاَت، هەولێر/عێراق ٢٠١١.

[8] چاپکراوە، چاپی یەکەم: دوو بەرگ، وەزارەتی ڕۆشنبیری، هەولێر/عێراق ٢٠١٢.

بەرگی یەکەم: ٥١٩.

بەرگی دووەم: ٣١٩.

[9] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٩٢ لاپەڕە، ڕۆژهەلاَت، هەولێر/عێراق ٢٠١٢.

[10] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٢٠١٢. چاپی دووەم: ١١٢ لاپەڕە، کۆمەڵگەی فەرهەنگی ئەحمەدی خانی، سۆران/عێراق ٢٠١٨.

[11] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٩٢ لاپەڕە، ڕۆژهەلاَت، هەولێر/عێراق ٢٠١٢.

[12] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٦٠ لاپەڕە، ڕۆژهەلاَت، هەولێر/عێراق ٢٠١٢.

[13] چاپکراوە، چاپی دووەم: ١٧٦ لاپەڕە، ڕۆژهەلاَت، هەولێر/عێراق ٢٠١٣.

١٤. **سپاردە چییە؟**[١٤].

١٥. **کلیلەکانی سەرکەوتن**[١٥].

١٦. **ستەم لە تەرازوی ئیسلامدا**[١٦].

١٧. **ڕێیەری قوتابخانەی هاوڕێی منداڵ لە هەرێمی کوردستان**[١٧].

١٨. **هەڵە باوەکانی دایکان و باوکان بەرامبەر بە منداڵەکانیان**[١٨].

١٩. **چیرۆکە کاریگەرەکانی ژیان**[١٩].

٢٠. **(وَقِفُوهُمْ إِنَّهُم مَّسْئُولُونَ)**[٢٠].

٢١. **فەرهەنگێ پەیڤ "کوردی ناوەڕاست–کوردی ژووروو–لاتینی"**[٢١].

٢٢. **گە نجی سەرکەوتوو کێیە؟**[٢٢].

٢٣. **لە کوێ هاتیت بۆ چی هاتیت، بۆ کوێ دەچیت؟**[٢٣].

٢٤. **دیکتاتۆریەت چییە و دیکتاتۆر کێیە؟**[٢٤].

٢٥. **تاوانەکانی دڵ و زمان لە ئیسلامدا**[٢٥].

٢٦. **ژیانی کەلتووری و کۆمەڵایەتی دەڤەری مزووری باڵا**[٢٦].

٢٧. **ژیان و خەباتی شەهیدی فەرماندە عەبدوڕەحیم جەسیم**[٢٧].

٢٨. **بەڵێ قورئان کتێبی خودایە**[٢٨].

---

[١٤] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٦٤ لاپەڕە، ڕۆژهەڵات، هەولێر/عێراق ٢٠١٤.

[١٥] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٩٦ لاپەڕە، ڕۆژهەڵات، هەولێر/عێراق ٢٠١٤.

[١٦] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٧٨ لاپەڕە، ڕۆژهەڵات، هەولێر/عێراق ٢٠١٥.

[١٧] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٣٦ لاپەڕە، وەزارەتی پەروەردە، هەولێر/عێراق ٢٠١٥.

[١٨] چاپکراوە، چاپی یەکەم: دوو بەرگ، ٣٢٠ لاپەڕە، ڕۆژهەڵات، هەولێر/عێراق ٢٠١٦.

[١٩] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٢٠١٧. چاپی دووەم: سێ بەرگ، ٨٠٩ لاپەڕە، حاجی قادری کۆیی، هەولێر/عێراق ٢٠٢٠.

[٢٠] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٨٨ لاپەڕە، ڕۆژهەڵات، هەولێر/عێراق ٢٠١٧.

[٢١] چاپکراوە، چاپی یەکەم: لە دوو بەرگدا، ١١٠١ لاپەڕە، ڕۆژهەڵات، هەولێر/عێراق ٢٠١٧.

بەرگی یەکەم: ١١٠١ لاپەڕە.

بەرگی دووەم: ٦٧٢ لاپەڕە.

[٢٢] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٠٦ لاپەڕە، ڕۆژهەڵات، هەولێر/عێراق ٢٠١٨.

[٢٣] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٢٧ لاپەڕە، ڕۆژهەڵات، هەولێر/عێراق ٢٠١٨.

[٢٤] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٩٦ لاپەڕە، ڕۆژهەڵات، هەولێر/عێراق ٢٠١٩.

[٢٥] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٤٣ لاپەڕە، ڕۆژهەڵات، هەولێر/عێراق ٢٠١٩.

[٢٦] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٣٥٢ لاپەڕە، ڕۆژهەڵات، هەولێر/عێراق ٢٠٢٠.

[٢٧] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٢٠٨ لاپەڕە، ڕۆژهەڵات، هەولێر/عێراق ٢٠٢٠.

[٢٨] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٢٨ لاپەڕە، ڕۆژهەڵات، هەولێر/عێراق ٢٠٢٠.

ب- نووسین و ئامادەکردنەکانی بە شێوەزاری کرمانجی:

١. **نامیلکەی: سەرهاتیا هرچێ و جۆتیاری "چیرۆکە شیعر"**[٢٩].
٢. **٢٠٠٠ پەند ژ جیهانێ**[٣٠].
٣. **ئەڵند-١٠٠** سروود و هۆزانێن زارۆکان-[٣١].
٤. **خەزینا زانستی د"١٠٠٠" پرسیار و بەرسڤادا**[٣٢].
٥. **رێبەرێ هشیارکردنێ ژ مەترسیێن مین و تەقەمەنیا**[٣٣].
٦. **فەرهەنگا کانی**، کوردیاژووری–کوردیا ناوەڕاست[٣٤].
٧. **پەندێن ژیانێ ژ گۆتنێن زانا و ناڤدارێن جیهانێ**[٣٥].

ت- وەرگێڕانەکانی لە زمانی فارسییەوە بۆ کوردی:

١. (**روان شناسی کودکان**)، نووسینی: حسین نجاتی، بە ناونیشانی: (**دەروونناسییا زارۆکان**)[٣٦].
٢. (**هنر نگارش**)، نووسینی: کۆمەڵێك نووسەری فارس، ناونیشانە کوردییەکەی: (**هونەرێ نڤیسینێ – چەوا باش بنڤیسین-**)[٣٧].
٣. (**هنر سخنرانی**)، نووسینی: دیل کارنگی، بە ناونیشانی: (**هونەرێ پەیڤینێ -چەوا جوان باخڤین-؟**)، **بە زیادکردنەوە**[٣٨].
٤. (**در جستجوی خوشبختی**)، نووسینی: لرد آویبوری، وەرگێڕانی بۆ فارسی: ابوالقاسم پاینده، ناونیشانە کوردییەکەی: (**گەڕیان ل دیف بەختەوەریێ**)[٣٩].
٥. (**روابط معلم و دانش آموز**)، نووسینی: هایم گینات، وەرگێڕانی بۆ فارسی: سیاوش سرتیپی، ناونیشانە کوردییەکەی: (**پەیوەندی دناڤبەرا مامۆستای و قوتابیدا**)[٤٠].

---

[٢٩] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٥ لاپەڕە، وەزارەتی کشتوکاڵ، هەولێر/عێراق ٢٠٠٤.
[٣٠] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٢١٤ لاپەڕە، وەزارەتی پەروەردە، هەولێر/عێراق ٢٠٠٥.
[٣١] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٩١ لاپەڕە، وەزارەتی ڕۆشنبیری، هەولێر/عێراق ٢٠٠٦.
[٣٢] چاپکراوە، چاپی یەکەم: لە دوو بەرگدا، ٨٣٢ لاپەڕە، وەزارەتی ڕۆشنبیری، هەولێر/عێراق ٢٠٠٩.
[٣٣] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٦ لاپەڕە، هێڤی، هەولێر/عێراق ٢٠٠٩.
[٣٤] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٦٣٩ لاپەڕە، سپیرێز، دهۆك/عێراق ٢٠١٠.
[٣٥] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٣٢٧ لاپەڕە، وەزارەتی ڕۆشنبیری، هەولێر/عێراق ٢٠١١.
[٣٦] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٣٣٦ لاپەڕە، وەزارەتی پەروەردە، هەولێر/عێراق ٢٠٠٣.
[٣٧] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٩٥ لاپەڕە، وەزارەتی پەروەردە، هەولێر/عێراق ٢٠٠٥.
[٣٨] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٩٥ لاپەڕە، وەزارەتی پەروەردە، هەولێر/عێراق ٢٠٠٥.
[٣٩] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ١٩٨ لاپەڕە، وەزارەتی پەروەردە، هەولێر/عێراق ٢٠٠٦.
[٤٠] چاپکراوە، چاپی یەکەم: ٣٠٤ لاپەڕە، ڕۆژهەلات، هەولێر/عێراق ٢٠٠٩.

٦. (**عجايب هفتگانه : شگفتی های دنيای قديم**)، نووسينی: رگ کاکس، وەرگێڕانی بۆ فارسی: فهيمه گل فشان، نسترن مؤيد جعفری، سيد محسن مظهری، ناونيشانە کوردييەکەی: (**حەفت سەير و سەمەرەکانی جيهان**)[41].

پ- ئەو بەرهەمانەی کە بە زمانی سۆرانی نووسيونی و وەريشی گێڕاوەتە سەر زمانی کرمانجی:

١. **مامۆستايێ باش و سەرکەفتی کييە؟**[42].

٢. **ڕۆڵێ مالباتێ و قوتابخانێ د نەهێلانا توندوتيژييێدا**[43].

٣. **ڕۆڵێ مالباتێ و قوتابخانێ د پەروەردە و فێرکرنا قوتابيدا**[44].

٤. **ئاريشێن ئاکاری و دەروونی يێن زارۆکی**[45].

٥. **١٤٠ کليل بۆ سەرکەفتنا قوتابی ل قوتابخانێ**[46].

٦. **هونەرێ دان و ستاندنێ -چەوا جوان دان و ستاندنێ بکەين-**[47].

٧. **پەروەردە و فێرکرنا زارۆکی دئيسلامێدا**[48].

٨. **ڕێبەرا قوتابخانا دۆستا زارۆکی ل هەرێما کوردستانێ**[49].

٩. **کارگێڕيا قوتابخانێ و ڕێڤەبەری سەرکەفتی**[50].

ج- ئەو بەرهەمانەی کە بەردەوامە لە نووسين و ئامادەکردنيان بۆ چاپ:

١. فەرهەنگی فارسی، سۆرانی-کرمانجی.

٢. فەرهەنگی ناوەکان، عەرەبی-کوردی.

٣. فەرهەنگی ناوەکان، فارسی-کوردی.

٤. فەرهەنگە ناوەکان، کوردی-کوردی.

٥. فەرهەنگی، کوردی-عەرەبی.

---

[41] چاپکراوە، چاپی يەکەم: ١٢٠ لاپەڕە، ئێران ٢٠١٢.

[42] چاپکراوە، چاپی يەکەم: ٢٣٢ لاپەڕە، ڕۆژهەلات، هەولێر/عێراق ٢٠١٠.

[43] چاپکراوە، چاپی يەکەم: ١٩٢ لاپەڕە، ڕۆژهەلات، هەولێر/عێراق ٢٠١٢.

[44] چاپکراوە، چاپی يەکەم: ١٩٢ لاپەڕە، ڕۆژهەلات، هەولێر/عێراق ٢٠١٢.

[45] چاپکراوە، چاپی يەکەم: ١٧٦ لاپەڕە، ڕۆژهەلات، هەولێر/عێراق ٢٠١٣.

[46] چاپکراوە، چاپی يەکەم: ١٦٨ لاپەڕە، ڕۆژهەلات، هەولێر/عێراق ٢٠١٣.

[47] چاپکراوە، چاپی يەکەم: ١٣٩ لاپەڕە، سەنتەری مارگرێت و دەزگای ڕۆشنبيری جەمال عيرفان، سلێمانی/عێراق ٢٠١٣.

[48] چاپکراوە، چاپی يەکەم: ١٦٠ لاپەڕە، ڕۆژهەلات، هەولێر/عێراق ٢٠١٣.

[49] چاپکراوە، چاپی يەکەم: ١٣٦.لاپەڕە، ماردين، هەولێر/عێراق ٢٠١٥

[50] چاپکراوە، چاپی يەکەم: ١٦٠ لاپەڕە، ڕۆژهەلات، هەولێر/عێراق.

٦. فەرهەنگی وشە هاوبەشەکانی، فارسی-کوردی.

٧. فەرهەنگی وشە فرەواتاکان لە زمانی کوردیدا.

٨. بۆچی منداڵ درۆ دەکات، هۆکار و چارەسەر.

٩. بۆچی منداڵ دزی دەکات، هۆکار و چارەسەر.

١٠. شیرەتێن قەنج، بۆ ژن و مێرێن گەنج.

١١. گرین و گڕنژین، -هەڵبەست-.

١٢. زیانەکانی خراپ بەکارهێنانی تەکنەلۆژیا لەسەر مرۆڤ.

١٣. ئالودەبوون بە ئینتەرنێت، هۆکار و چارەسەر.

١٤. چیرۆکە کاریگەرەکانی ژیان-بەرگی چوارەم-.

١٥. هەڵە باوەکانی مامۆستایان بەرامبەر قوتابیان.

١٦. قوتابی سەرکەوتوو کێیە؟

١٧. کێشە هەنووکەییەکانی گەنجان، هۆکار و چارەسەر.

١٨. بۆچی ڕۆژئاواییەکان پێشکەوتن و موسوڵمانانیش پاشکەوتن.

سەرچاوە:

١. **چاوپێکەوتن لەگەڵ ناسێنراو "محەممەدساڵح پێندرۆیی " لە ماڵی خۆی کە دەکەوێتە کۆمەڵگەی بەحرکە لە پارێزگای هەولێر، ڕۆژی دوو شەممە، ڕێکەوتی ٢٠٢٠/٨/٢٤ کاتژمێر دوو نیوی پاش نیوەڕۆ.**

٢. **سیڤییەکی تایپکراو لەلایەن ناسێنراوە لەسەر ژیان و بەرهەمەکانی، لێم وەرگرت، ڕۆژی دوو شەممە، ڕێکەوتی ٢٠٢٠/٨/٢٤، پارێزراوە لە ئەرشیفدا.**

ئامادەکردن: احسان ابراهیم بەڵخەیی